

Martynas Kriaučiūnas
Studentas, kilęs iš Klaipėdos, 23 m.

Misija Sibiras

Ruošimosi darbai

Vadovo asistentas Arnoldas, rašydamas laiškus, apie kelionėje laukiančius sunkumus, dažnai minėjo, kad viską prisiminsime kaip smagų nuotyki. Jei batai praleidžia vandenį ir pasitaikys lietingi orai – šlapius batus reiks džiovintis prie laužo. Nieko tokio – tai smagus ritualas. Netvirti batai gali suplyšti. Vienai merginai prieš kelis metus plyšo abi batų poros ir maršrutą ji baigė apsvyniojusi juos lipnia juosta – iki šiol smagūs prisiminimai. Į kelionę būtina pasiimti tinklelius ir kitas priemones nuo uodų. Bet jei pasitaiko tikra „maškara“, tai jau niekas negelbsti. Jei taip nutiks.. taip, prisiminsime, kaip smagų nuotyki! Teisingas požiūris!

Po „Misija Sibiras“ paramos koncerto pagalvojau, kad mano dalyvavimas šiame projekte nebėra vien mano reikalas. Anksčiau tai buvo mano noras dalyvauti, mano pildyta anketa, mano asmeniniai samprotavimai apie pilietiškumą, tautiškumą ir patriotizmą, mano įveiktas bandomasis žygis, mano džiaugsmas išgirdus, kad esu kviečiamas keliauti į Sibirą. Be abejo, buvo (ir tebėra) mano asmeninis įsipareigojimas įrodyti darbais, ką šnekėjau. Tinkamai pasirodyti ekspedicijoje ir ypač po jos būsiančiuose susitikimuose su jaunimu. Įrodyti sau ir organizatoriams, kad esu vertas suteikto pasitikėjimo, sėkmingai vykdyti projekto tikslus. Tačiau po koncerto, pamačius paprastų žmonių palaikymą, sužinojus apie jų skirtas lėšas, sulaukus pažįstamų ar net nepažįstamų žmonių teigiamo dėmesio pagalvojau, kad dalyvavimas Misija Sibiras projektas yra ir kitų žmonių reikalas. Mums buvo parodytas

pasitikėjimas ir parama, mes savotiška prasme tapome atstovais. Ir atstovaujame ne vien save, bet ir prie šio projekto prisidėjusius žmones. Tai padidina mūsų atsakomybę ir įpareigoja jaustis atsakingas ne vien prieš save, bet ir prieš daugelį kitų.

Kelionė

Išaušus didžiojo ketvirtadienio rytui viena pirmųjų minčių buvo „pagaliau prasidės“! Baigiasi ruošimaisi, kelionei reikalingų daiktų paieškos ir laukia tikroji kelionė.

Išlydėdamas mus projekto koordinatorius Arnas citavo kažkurių metų „Misija Sibiras“ dalyvio žodžius: „viskas bus gerokai paprasčiau nei dabar galvojate, bet ir gerokai svarbiau, nei manote dabar“. Mąstau apie tai.

Traukinys

Lipant į traukinį pagalvojau, kad dažna keturių su puse valandos kelionė iš Vilniaus į gimtąją Klaipėdą atrodydavo baisingai trumpa. Dabar vien iki Maskvos laukia penkiolika valandų kelio, nuo ten iki Serovo dar pusantros paros. Rašymo metu važiuoju jau dvylika valandų, o kelionė tikrai neprailgo. Smagus potyris ir nakvynė traukinyje. Paskutinį (pirmą ir vienintelį) kartą miegoti traukinyje teko dar vaikystėje. Ilga kelionė – puikus metas apmąstyti laukiančius išbandymus ir geriau susipažinti su žygio draugais.

Vienas iš padarytų atradimų – aplinkui skambanti rusų kalba neverčia pasijusti esant užsienyje. Įprotis girdint rusišką kreipimąsi atsakyti lietuviškai ir neblogai susišnekėti, puikiai veikiantis Vilniuje ar Klaipėdoje, būnant Rusijoje kartais pastato į kiek kuriozines situacijas.

Kitose šalyse greit pradėdau atsiprašinėti „sorry“ ar „excuse me“, bet girdėdamas rusų kalbą nepagalvojęs sakau „atsiprašau“.

Maskva

Ryte atvykus į Maskvą mūsų jau laukė autobusiukai, nuvežę į šalia Lietuvos ambasados esantį viešbutuką. Ten mus pasitiko konsulė, po pusryčių išklausėme gražią LR ambasadoriaus A.Vinkaus kalbą. Truputi nejauku buvo klausyti apie Misijos svarbą ir pagyrimus mums, kai dar nieko nesame padarę. Visi geri žodžiai, kuriuos girdim, yra tarsi savotiškas avansas. Vis labiau didėja noras pagaliau užsimesti kuprinę ir patraukti į žygį. Kur nors kąs uodai, batai spaus ir reikės gyventi lauko sąlygomis, bet žinosi, kad darai tai, dėl ko ir atvažiavai.

Vienas smagiausių dalykų Maskvoje buvo pasivažinėjimas metro. Girdėjau, kad kai kurios Rusijos sostinės metro stotys yra tikri meno kūriniai. Todėl ryte, turėdamas kelias laisvas valandas nusipirkau bilietą ir patraukiau į artimiausią metro stotį.

Keliauti vienam kartais yra smagiau, nes gali pilnai įsilieti į praeivių srautą, elgtis kaip kiti, paslėpus fotoaparataž skubėti su skubančiais, kartu su kitais brautis į pilną vagoną, važiuoti iki patikusios stoties arba nusistatyti tikslų maršrutą. Buvo įdomu paslapčia apžiūrėti maskviečius, jų skubėjimą, kaip jie elgiasi važiuodami – skaito knygą, laikraštį ar žaidžia telefonu, įlipę į vagoną skuba link laisvos vietos ar ją užleidžia kitiems. Nemanau, kad iš tų poros valandų galiu daryti kokius apibendrinimus, tačiau sugebėjau bent iš dalies pajusti šio gigantiško miesto dvasią. Kiek nuotaiką pakėlė vienas metro muzikantas. Įlipo į vagoną,

išsitraukė klarnetą, puikiai atliko kūrinio fragmentą ir prieš stotelę perėjo per vagoną ir susirinko aukas. Tai turbūt labiau elgetavimas nei menas, bet įspūdį paliko neblogą.

Stebino visur esančių policijos pareigūnų gausa. Visi jauni, smulkučiai vaikinai ir merginos su didžiulėmis, kiek juokingai atrodančiomis kepurėmis. Ir kiekvienoje stotyje jų stovi bent po pora. Nemažai mačiau ir važiuojančių traukinyje. Kartą nusprendžiau pasiklausti kelio. Priėjau, pasisveikinau rusiškai ir lėtai angliškai išdėsčiau klausimą. Tačiau jie tik išgirdę anglų kalbą pakartojo kelis kartus „no no“ ir nuskuodė į šalį. Pasivijęs pakartojau klausimą savo laužyta rusų kalba, tai tada net kiek palydėjo, kol reikiamą objektą galėjo parodyti ranka.

Traukinys

Popiet atsisveikinom su ambasados darbuotojais ir patraukėme į traukinių stotį. Ten jau mūsų laukė daugybės vagonų traukinys Maskva – Permė. Mūsų grupę išmėtė per 4 ar 5 vagonus. O ir tame pačiame vagone visi sėdėjom atskirai, tai visiškai ištirpome vietinių keliautojų gausoje.

Vaizdą „plackarto“ vagone turbūt geriausiai apibūdintų palyginimas su karo lauko ligonine. Didžiulis karštis, vietos labai mažai, žmonės guli dviejų aukštų gultuose. Kažkas kosti, kažkas knarkia, visą parą vienur ar kitur vaikšto žmonės, vagono gale verkia vaikas, laikas nuo laiko atsklinda vis naujas, nebūtinai malonus kvapas.

Mano vagone visi vietas gavome antro aukšto gultuose, tai buvom visiškai priklausomi nuo pirmo aukšto gyventojų. Žemiau manęs važiavo tokia „babuška“ kuri, kai paklausiau, ar galima patraukti jos daiktus ir prisėsti pareiškė, kad nori miegoti ir pradėjo klotis lovą. Tas dvi dienas regis joje ir pragulėjo(truputį peršokdamas į priekį galiu pasakyti, kad ta „babulytė“ naktį sugebėdavo taip knarkti, kad prikeldavo visus aplinkui miegančius). Taip likau be vietos, nes antro aukšto gulte tiek mažai vietos, kad ten net negali galvoti apie skaitymą ar rašymą, juo labiau sėdėjimą. Ten įmanoma tik šiaip ne taip susirangius nusnūsti.

Teko keliauti kitur. Susipažinau su Arnoldo bendrakeiviais. Su viena moteriške užsimezgė iš išorės turbūt keistokas pokalbis: aš rusiškai suprantu mažai, kalbu dar prasčiau. Ji angliškai moka tik kelis žodžius. Tačiau įvairiausių gestų, judesių, garsų pagalba sugebėjom visai pakenčiamai šnekučiuotis apie įvairiausius dalykus nuo kelionių po Lietuvą ar Rusiją, iki pastabų apie šių šalių švietimą. Mano bendrakeivė kelis kartus pakartojo, kad jei važiuotume kiek ilgiau, išmokintų mane visai pakenčiamai susišnekėti rusiškai.

Rusiškas svetingumas – tokį epitetą teko girdėti turbūt visiems. Manau su jo gryniausią formą teko susidurti ir mums. Tai puikiausiai apibūdina turbūt tai, kad keli iš kitų vagonų atėję „sibiriečiai“ pasiteiravo mūsų vagone keliaujančių vietinių, iš kur jie pažįstami. O visi jie susipažino traukinyje. Labai lengvai tarp mūsų ir kitų megzdavosi pokalbiai, valgydami būtinai pavaišindavo ir mus. Gaila, kad man trukdė prastos kalbos žinios.

Vienas iš ilgai prisimintų kelionės momentų buvo bendrakeivių mums sugalvotos rusiškos pravardės. Pirmiausia Kęstas tapo Kostia. Jo kitaip ir nebevadindavom. Mindaugas – Miša, Justinas – Jūra, Eugenijus – Ženia, o man, po ilgų svarstymų buvo paskirta Marek pravardė. Skamba truputi lenkiškai, bei jei jau taip nusprendė – tebūnie.

Prabėgus dienos sužinojom, kad antra naktis traukinyje bus trumpesnė. Kelsimės 3 valandą Maskvos, arba 5 valandą vietos laiku. Taigi jau dešimtą vakaro buvom raginami keliauti miegot. Tai padaryti buvo sunku ir dėl smagių pokalbių su bendrakeleiviais ir dėl atsiveriančių nuostabių Uralo vaizdų. Naktys tokiu metu šiaurėje labai šviesios, o atvykę į Serovą matysime nebent nutolusias kalnų viršūnes. Tačiau prisiverčiau keliauti į gultą, nors ir ilgiausiai negalėjau užmigti per savo bobutės leidžiamus garsus.

Uodai

Jau iki kelionės visi, kas tik netingėjo gąsdino mus uodais. Tačiau kai grėsmingas užuominas pradėjo laidyti mus Serove pasitikęs Misijos vadovas Gintautas, pradžioje atrodęs tarsi koks supermenas, pradėjo darytis kiek neramu. Ūpo nekėlė ir kalbos, kad net vietiniai gyventojai sunkiai pakelia tokią šių metų uodų gausą. Autobuse visi pradėjo tepliotis turimais repelentais, tuo tarpu aš galvojau tai padaryti jau vietoj. Tai pasirodo buvo klaida. Tik išlipom iš autobusiuko ir pasidėjom daiktus šalia miškelio, pasijutom esą uodų debesyje. Tokio šių bjaurių antpuolio neteko pajust. Metęs viską į šalį karštligiška pradėjau ieškoti drabužių ilgomis rankovėmis, tinklelio ir purškalo nuo uodų. Su šiais dalykais nesiskyrčiau ir likusią buvimo Sibire dalį. Tiesiog neįtikėtina, kaip viską gali gadinti tie maži zyziantys padarėliai. Nekart pagalvojau ir apie prievartą čia ištremtus lietuvius, kurie kažin ar turėjo tinkamų drabužių, jau nekalbu apie kitas apsaugos priemones. kažkas sakė, kad tokiomis sąlygomis nuogas žmogus nesigindamas nuo uodų mirtų per porą valandų. Nežinau kiek teisybės, bet tie uodai tikrai turbūt ne vieną litrą kraujo iš mūsų grupės iščiulpė. Visa laimė – naktimis

palapinėse būdavom be uodų. Jei ką domina būdai kaip juos iš ten iškrapštyti – drąsiai kreipkitės, pasidalinsiu patirtimi.

Kita visus dominanti tema buvo meškos. Jau traukinyje vietiniai vis pasiteiraudavo, negi meškų nebijom. Ne nebijom! Kažkaip labai tolimos jos atrodė. Savo drąsa nuolatos demonstruojam galvodami vis naujus juokelius apie meškutes. Tačiau kuo miškas arčiau, tuo tos meškos rimčiau atrodo. Gintautas, kaip visada nepraleisdamas progos pagąsdinti pasakoja kiek meškos apylinkėse sudrasko žmonių (jų aišku nėra labai daug, bet kas norėtų kad ir į tų vienetų skaičių papult). Sužinome, kad meškos ir greičiau bėga, ir geriau plaukia, ir sėkmingiau į medį kopia. Kaip nuo jos apsisaugoti? Ogi tada, kai puola, jau per vėlu. Verčiau reikia viltis, kad jos nenorės su tavimi artimiau susipažinti. Meškos nėra linkusios pulti žmones, o taip daro užkluptos iš netyčių, suerzintos, ar gindamos vaikus. Tai būnant miške pasirodo geriausia yra triukšmauti, kad meška galētu ramiai pasitraukti į tolimesnę kampelį.

Vakare laukė kelionė link nuostabios kalnų upės. Jai, po sunkios kelionės ir stovyklavietės įkūrimo ryžomės tik keturiese. Gintautas sakė, kad yra girdėjęs, jog meškas kažkodėl baido šiukšlių maišų čežėjimas. Tai Jura (pravardės surašytos aukščiau) pasiėmė maišą ir visą kelią jį glamžė. Pradžioje kiek pasišaipėme, bet pakeliui ant kelio radę tokią visai šviežią meškos pėdutę pradėjom vertinti šias pastangas. Beje, Justas turėjo parengęs visą planą. Jei meška pasirodo – jis čiužena maišą. Jei meška nesusiprotėja dingti, uždegamas žiebtuvėlis, juo šiukšlių maišas ir meškai belieka išsigandusiai skuosti kuo toliau. Planas didvyriškas, bet jo tikrovėje nė vienas nenorėjom bandyt, Nuėję kiek mažiau, nei žadėtuosius penkis kilometrus, radome upę. Pamatyti puikūs vaizdai puikiai kompensavo visą nuovargį patirtą ten keliaujant.

Pavargę, bet patenkinti grįžom prie laužavietės ir prieš miegą dar spėjom pasidalinti įspūdžiais.

Kapinės

Nuo mūsų stovyklavietės pėstute buvo pasiekiamos dvejios kapinės. Senosios, apleistos, miške esančios ir naujesnės, jau primenančios mums įprastas kapines. Pradėjom nuo senųjų. Einant pro šalį galėjai net nepastebėti, kad čia yra palaidoti žmonės. Nebuvo jokios tvorelės, mediniai kryžiai išvirtę, metaliniai išlinkę, dalis antkapių nuversti (turbūt vežant palaikus į gimtąją šalį). Visa ta vieta nelabai kuo išsiskyrė iš ją supančio miško. Gintauto duomenimis čia palaidota apie penkiasdešimt lietuvių. Visų kapų jau nebuvo išlikę. Ir daugelis rastų net po mūsų tvarkymo laikysis vos kelis metus. Na, nieko nėra amžino, mes esame bejėgiai prieš gamtos jėgas. Ir mūsų darbas buvo ne apgauti laiką, o atiduoti pagarbą savo protėviams.

Senosiose kapinėse teko paplušėti porą dienų. Išskirtome ir išvilkome sausuolius bei kapuose augančius medžius, kiek įmanoma sutvarkėme antkapius, kryžius, tvoreles. Metalines dalis nudažėme. Kapines užtvėrėme tvora, kurios ilgis apie 220 metrų. Džiugu, kad atsirado žmonių, neblogai dirbančių su medžiu. Taigi tiek tvora, tiek kryžių atstatymas, tiek kiti darbai ėjosi labai sklandžiai. Pats Gintautas kelis kartus mus tylomis pagyrė.

Mindauginės (liepos 6d.)

Toliau tęsiam juokelius apie meškas. Tačiau čia jau ne vien juokai. Vakar radom pėdsaką, ryte vadovas rado dar vienos meškutės pėdsakus visai šalia mūsų tvarkomų kapinių ir netoli stovyklavietės. Tai dabar Gintautas apribojo mūsų judėjimo laisvę. Buvom suplanavę dar vieną žygį prie upės. Tačiau teko praustis šalia esančiame, iš gretimai esančios versmės tekančiame upelyje. Vandens temperatūra kažin ar siekia penkis laipsnius. Ten net puodelį sunkiai eina išsiplaut, nes pirštai iškart stingti pradeda, tai išsimaudyti vos kelius siekiančiame gylyje jau nemažas išbandymas. Arba, kaip sakytų Arnoldas – smagus nuotykis.

Vietos mažai, tai pasiskirstėme grupelėmis. Pirma leidom praustis merginoms, o kai jos grįžo sveikos ir gyvos teko keliauti ir mums. Laukiant eilėje teko prisiklausyti iš tos vietos sklindančių siaubingų klyksmų. O kai jau pats įbridau, tai, atvirai sakant, noras maudytis jau visai buvo praėjęs. Tačiau jei jau kiti išsimaudė, tai teko ir man gultis į ledinį vandenį. Nebuvo taip jau ir baisu. O nusiplauti traukinio ir poros dienų darbo kapinėse prakaitą buvo labai gera.

Sibire pasitaikė būt per Mindaugo karūnavimo dieną. Ta proga gavome šventinį saldumynų davinį, istorijos studentas Norbertas papasakojo įvairiausių istorijų apie vienintelį karūnuotą Lietuvos karalių. O dvyliktą valandą nakties vietos laiku kartu su viso pasaulio lietuviais giedojom Lietuvos himną. Smagus jausmas tvirtai susikabinus, šalia plevėsuojant trispalvei užuralėj užtraukt Tautišką giesmę.

Naujosios kapinės

Darbas naujosiose kapinėse labai skyrėsi nuo darbo senosiose. Labiausiai tvyrojusia atmosfera. Naujesnės kapinės primena kapines – žmones čia iki šiol laidojami, daugiau gėlių, vainikų, specifinis kapinėse augančių augalų kvapas. Antkapiai neblogai išsilaikę, matai vardus, pavardes, gimimo metus. Ant nemažos dalies antkapių matosi ir mirusiųjų veidai. Žiūrėdamas į juos pagalvoji apie ten palaidotųjų gyvenimus, mirtį. Žmogus čia tarsi dulkė, iš dulkės atėjęs ir vėl ja pavirtęs. Memento mori! O senosios kapinės susilieja su gamta. Taip, ten palaidoti žmonės, lietuviai, daug iškentėję tremtiniai, bet jų kapai tarsi suaugę su, kad ir tokia tolima, Sibiro gamta. Žmogus čia yra gamtos dalis. Ir visa nuotaika kapinėse gal kiek giedresnė. Rimtis išlieka, bet nėra dažnai kapines gaubiančio niūrumo.

Vaikščiodamas po naujasias kapines ir apžiūrėdamas antkapius pagalvoju, kad ir po mirties žmonės aiškiai skirstomi, rūšiuojami pagal tikėjimus ar būnant gyviems reikštus, o gal net po mirties artimųjų primestus įsitikinimus. Iš mums įprastų kryžių pažinau katalikų kapus. Papildomi skersiniai ant kryžių rodė, kur palaidoti stačiatikiai. Ryškiai raudonos žvaigždutės ant antkapių sakė, kur ilsisi doktrinos, daliai žmonių atstojusios religiją, pasekėjai. Žmonės čia jau ne tik turi vardus, pavardes bei gimimo metus, bet ir skirstomi pagal įsitikinimus. Mirtis gal ir padarė juos lygius vienas prieš kitą, bet net ir po mirties gyvųjų jie skirstomi į kategorijas.

Liepos 8

Iki šiol rašydavau minčių nuotrupas, įdomiausias temas, įvykius, nekreipdamas dėmesio į datas. Visos dienos tokios skirtingos, unikalios, kad net neabejoji, kad jas atsiminsi. Tačiau

jau aštuntoji kelionės diena. Kad aštuntoji, sužinojau iš kelionės draugų. Laikas čia tarsi neegzistuoja, arba egzistuoja visai kitaip. Mano telefonas išjungtas ir kažkur giliai kuprinėje, dauguma telefonų paliko dar Lietuvoje. Laikrodį turi regis tik Kostia. Tai po kelių dienų tarsi nustoju rūpintis, kelinta valanda. Keliamės kai pradeda garsiai skambėti žadinantys puodai, pietauti einame kai esam pakviesti. Naktiniuose budėjimuose gauname vertingąjį Kostios laikrodį ir pasibaigus budėjimo laikui pažadinę kitus budėtojus perduodami laikrodį jiems. Tačiau taip plaukiant dienoms pamaniau, kad vertėtų įvykius tiksliau fiksuoti laike.

Vakar keli mūsų baiginėjo paskutinius dažymo darbus senosiose kapinėse, o likę iki nakties plušėjo naujosiose. Dirbome daug ir ilgai, tačiau sugebėjome viską tądien baigti. Ryte beliko surinkti daiktus, išsidžiovinti ir supakuoti palapines ir keliavom statyti Roberto laisvu laiku bei naktimis rėsto kryžiaus. Robertas be abejo paprieštarautų, kad čia visų mūsų kryžius, ir kad visi prisidėjome prie jo ruošimo. Taip, ten daug darbo įdėjo Tautvydas, Arnoldas bei kiti, tačiau jei ne Roberto užsidegimas, jo ryžtas, kažin ar būtume galėję atsisveikinti su daugeliu brangiomis tapusiomis kapinėmis palikdami didelį ir iš toli matomą kryžių. Simbolį, kuris daugeliu tose kapinėse besiilsinčiųjų buvo itin brangus.

Pastatę kryžių ir pagerbę kapinėse besiilsinčiųjų atminimą galėjome keliauti toliau. Buvo truputį gaila palikti stovyklavietę, kurioje praleidome tris įsimintinas naktis. Uodų gausybė, šalia tik ledinio vandens upeliukas, naktimis temperatūra siekia vos kelis laipsnius (negali iš to šalčio užmigti, girdi kad ir šalia gulintis draugas kalena dantimis), aplinkui trainiojasi įkyri meška, tačiau ko verta vien nuostabią šalia buvusi pieva, ar tolumoje kyšančios Uralo viršūnės.

Novaja Lialia ir Milicija

Atvykom į Čeriomuchovo miestuką ir laukiam autobusiukų, nuvešiančių mus į kitą vietą.

Tiesiog nuostabu sėdėti pavėsyje, kai aplink nėra nė vieno uodo. Tokios akimirkos turbūt visi laukėm pastarąsias keturias dienas.

Miestukas skurdus. Namai seni, dauguma mediniai, sutrešę. Ant kelių jų stogų prikabintos palydovinės lėkštės, sudarančios kontrastą su aplink tvyrančiu skurdu. Paėjus aukščiau, atsiveria puikus vaizdas į mišką ir tolumoje esančius kalnus. O šalia ganosi karvės. Pirmąkart matau mieste laisvai vaikščiojančias karves. Žalmargės šalia keturaukščių pastatų sukišusios galvas į kontenerius ieško maisto, tingiai vaikšto gatve, o važiuodamas pro jas vairuotojas turi pora kartų spustelt signalą, kol karvės lėtai pasitraukia į šalį. Karvutės jaučiasi kaip Indijoje, pagalvojau.

Mano mąstymus nutraukia atvykę autobusiukai. Sparčiai keliaujame Novaja Lialia (patys praminėm šį miestuką „Naująja Lialia“) link. Tačiau kokia būtų Rusija be susidūrimo su milicija? Pirmąkart šį susitikimą „išmainiau“ į upės paieškas. Tuo metu pasirodė pareigūnai ir liepė vadovui su visų pasais atkeliauti į miliciją. Ten pasiuntinėjo po skirtingus kabinetus, pabambėjo, ko neprisiregistravome tik atvykę į Uralą, davė pildyt kalną popierių ir paleido. Šiandien milicija jau laukė mūsų pakeliui. Ganėtina ai akivaizdu, kad tiksliai nežinodami, kada mes keliausime toliau, jiems teko kiek laiko mūsų palaukt. Taigi sustabdė mus, vairuotojams liepė sekti milicijos mašiną ir su palyda iš priekio ir galo keliavom iki artimiausio milicijos poskyrio. Ten vėl buvo surinkti mūsų pasai, vadovas keliavo vidun, o mes laukėme mašinose. Po kokios valandos tam kartui buvom paleisti ir skubiai keliavom kurti stovyklavietės.

Liepos 9

Ryte, po pusryčių, nieko nelaukę patraukėme į miliciją. Ėjom visi mokantys rašyti rusiškai – nujautėme, kad galim gauti pildyti kalną dokumentų, tai dirbant drauge greičiau baigsime.

Tada keliavome į šalia miestuko esančias kapines. Jas parodęs Gintautas su Pauliumi keliavo pildyti popierių, o mes tvarkėme kapus. Kapinės didelės, dar iki šiol naudojamos. Tačiau lietuvių kapų vos keletas, tai susitvarkėme ganėtinai greitai. Paulius buvo gavęs prašymą iš Lietuvos rasti kažkieno čia palaidotus artimuosius. Taigi ilgokai pasklidę ieškojom kapų su nurodytais vardais, tačiau jų rasti taip ir nepavyko.

Visus sukretė viename kupste, tarp primėtytų atliekų rasti žmogaus kaulai. Sprendžiant iš dydžio vaiko ar moters. Teisingiausia pasirodė kaulus surinkti ir palaidoti iškasus mažą kapelį. Amžiną jam ar jai atilsį!

Vakare grįžę į stovyklavietę pradėjom ruoštis didžiausiam ir svarbiausiam kelionės momentui – žygiui į 59-tąjį kvartalą.

Liepos 10-11.

59-tas kvartalas

Šį ryt atsikėliau pirmas. Sukūriau laužą, kapojau malkas ir kėliau kitokį triukšmą, tačiau niekas iš palapinių nelindo. Tai turėjau laiko aprašyti turbūt įsimintiniausias kelionės dienas – kelionę į 59-tojo kvartalo buvusio kaimelio kapines.

Toks kaimelio pavadinimas kilo nuo taigos kvartalo, kuriame jis buvo numerio. Šis vietovardžių galvojiimo būdas nėra kuo išskirtinis, senesnės ekspedicijos lankėsi kaimelyje, kurio pavadinimas – 7 kilometras.

59-tojo kvartalo kaimelyje kažkada gyveno apie pora šimtų žmonių. Jie pjovė mišką ir krovė į siauruką. Tačiau vėliau, išskirtus kelis kvartalus, darbai sulėtėjo, siauruką išardė. Kurį laiką medžius vežė sunkvežimiais, tačiau jau maždaug šeštame dešimtmetyje kaimas buvo apleistas. Nuo to laiko ten lankosi tik medžiotojai.

Taigi liepos 10- osios rytą sušokom į netoliese gyvenančio lietuvio UAZ džipą, kuris keliais reidais nuvežė mus iki taigos pakraščio, nuo kurio keliauti toliau buvo galima tik pėstute.

Tik pradėjus kelionę supratau, kad laukia tikrai nelengvas žygis: šlapios žolės kartais siekdavo man pečius, klampojom po kemsynus, kur koja smigdavo giliai į dumblą, aplink skraidė būriai uodų (na ,tai jau nebebuvo jokia naujiena), pečius spaudė sunki kuprinė. Tačiau visų sunkiausia, be abejo, buvo vandens stygius. Tikėdamiesi rasti šaltinių pakeliui įsidėjome per mažai vandens, jis buvo nešamas ne kiekvieno sau, o kelione dideliuose induose. Nors ir buvome raginami taupyti, tačiau šis vanduo greitai baigėsi, o iki tikslo dar buvo 7-8 km. Matant vandens stygių, vienas indas buvo paliktas kritiniam atvejui. Nešti „bambalį“ vandens, kai taip troškina, o negali iš jo atsigerti – rimtas išbandymas.

Nuėję dar kelis kilometrus priėjome medžiotojų būdelę. Sustojome atokvėpiui ir pradėjome vandens paieškas. Teradome tik drumzliną, iš pelkės tekantį upelį, tačiau tokiu metu jis buvo visai nusekęs, telkšojo tik kelios rudos balos. Tačiau neradus kito vandens, teko iš plastikinių butelių, vatos, binto, anglių konstruoti filtrus. Po filtravimo ne vis dar ne ką geriau atrodantį vandenį virindavom ne mažiau pusvalandžio, įmesdavom džiovintų vaisių ir arbatos ir atsargiai ragavome šį gėrimą.

Tačiau tik atvykus, dar nė nepradėjus vandens paruošimo darbų Gintautas pasiūlė keliauti apsižvalgyti po vietovę. Pasirodo, keli požymiai rodė, kad ieškomas kaimas galėtų būti ir čia, o kelių kilometrų paklaida galėjo atsirasti, jei atskaitos tašku buvo pasirinkta ne Taigos pradžia, o artimiausias Saltonovo kaimelis.

Tačiau tai tik spėjimas, kurį reikėjo pagrįsti arba atmesti. Nelaukę vandens keliauti ryžomės šešiese ir vadovas. Kiek paėję išėjome į didžiulę pievą. Pakeliui dar matėme dilgėlių, kurios galėjo reikšti kažkada čia buvusią gyvenvietę. Keliavome į vietą, kuri buvo žinoma tik iš kelių Gintauto girdėtų pasakojimų. Turėjome tik neaiškius žodinius nurodymus, pirmą kartą ne ėjom į žinomą tikslą, o ieškojom. Ir ieškojom nebūdami tikri dėl laukiančios sėkmės. Todėl kai toli pievoje pamačiau trobos griuvėsius, apėmė vos ne atradėjo džiaugsmas. Tačiau čia tik troba, reikia rasti kapus. Perėjom pievą ir žengėm į mišką. Apėję kelias kapams palankias vietas ir nieko ten neradę, pradėjome šukuoti mišką. Pieva nemaža, todėl ieškojimų plotas didžiulis. Laikas bėgo, saulė negailestingai spigino, troškulys kankino vis stipriau, o kapų nesimatė. Vieno sustojimo metu Gintautas prasitarė abejonę: o gal čia visgi yra netoli turėjęs būti vengrų kapas.. Jėgų vis mažėjo, o į galvą lindo mintys, kad gali ir nepavykti rasti

kapų ir tada visa kelionė bus veltui. Tačiau iš miško tankmės pasigirdo džiugus Gintauto šūksnis. Atskubėjęs ten radau Gintautą stovinti šalia rasto kapo (vėliau buvo rastas dar vienas). Tikrai nesunku buvo jo ir nepastebėti.

Padarę kelias nuotraukas patraukėme pas kitus. Žinojom, kad jie jau turėjo paragauti vandens, o per valandą, jei vanduo prastas, galėjo pasireikšti ir pirmieji apsinuodijimo ženklai. Tačiau nors ir atrodė nekaip, tačiau visi buvo daugiau mažiau sveiki. Pagaliau gavau ir aš „dumblo“, kaip vadinom šį vandenį, porciją. Atsargiai išgėriau puodelį karšto vandens. Palengvėjo. Tačiau daugiau stengiausi negerti. Nežinant vandens poveikio buvom raginami jo gerti kuo mažiau. Atsisakėm ir maisto – nebuvo kame virt, o ir valgyt nė vienas nenorėjo. Tingiai praleidę likusį vakarą, nors ir kankinami troškulio keliavome miegot.

Ryte, kai visi visgi atsikėlė, greitai susirinkome palapines ir sustojom laukdami rytmetinio davinio – rezervinio vandens. Jaras ištraukė jį iš ten, kur buvo paslėpęs. Butelis pilnas – Jaras išvengia susidorojimo. Buvo nuostabu stebėti, su kokia pagarba paimamas tas pusė puodelio vandens, ir su koku susikaupimu jis geriamas, atidžiai stebint aplinkiniams. Gavau vandens ir aš. Atsigėrę patraukėme tolyn. O žinant, kas laukia kelio gale, kelionė atgal jau neatrodė tokia tolima.

Tačiau kelias nebuvo lengvas. Nuo karščio pylė prakaitas, jėgų atrodė liko vis mažiau, o gurkšnis vandens atrodė neįkainojama vertybė. Kilometras po kilometro atstumas mažėjo. Likus keliems kilometrams Gintautas leido keliems žmonėms pasiimti tuščią likusį penkialitrinį butelį vandens ir skuosti priekyje visų ieškoti vandens. Atsirado šeši tam pasiryžę. Paėmėm organizatorių duotą vienintelį mobilių telefoną (taigoje visą laiką buvome už ryšio zonos), kiek pinigų ir nelaukę skuodėme į priekį. Trise kiek atsiplėšėm į priekį ir po

kiek laiko išėjom iš Taigos. Palikom kuprines saugoti iš paskos ėjusiems ir toliau keliavom kaimelio link. Tik priėję kelią pamatėme netoli, šalikelėje, stovinčią mašiną. Kiek pašūkavus pasirodė ir jos šeimininkas. Kostia pasitelkęs visus savo oratorinius sugebėjimus greitai papasakojo už širdies griebiančią istoriją apie be vandens likusią grupę, trokštančias vargšes mergaites ir dar kažką tokio, kad vairuotojui neliko nieko kito, kaip sodint mus į mašiną, didžiuliu greičiu vežti iki artimiausios parduotuvėlės, o iš ten su vandeniu atgal. Galit įsivaizduoti, koks jausmas stovėti parduotuvėje ir žiūrėti į sudėtus ten gėrimus ir laukti to momento, kol galėsi atsigert. Toje mažytėj krautuvėlėj tebuvo keli buteliai gazuoto vandens ir dar keli buteliai limonado, teko nupirkti visus ir kiek apmalšinus troškulį skubėti pas kitus.

Atsigėrę ir kiek pailsėję keliavome į miestelį. Dėl ankščiau minėtų Rusijos biurokratinio aparato ypatumų teko palikti šį regioną ir keliauti į Serovą. Vakare sulaukė traukinio pasiekėm šį miestą ir traukėme link vienintelio užsieniečius registruojančio viešbučio nei žinodami, kaip jis atrodo, nei būdami tikri, kad mus ten priims. Pakeliui vadovas kelis kartus įspėjo nesusiklaidinti žodžiu „viešbutis“ – po juo gali slėptis bet kokia landynė. O atvykę pamatėm, kad viešbutis pranoksta mūsų lūkesčius. Kiek ironiška vieną naktį miegoti murzinam, šlapiam nuo prakaito, ištroškusiam ir alkanam, o kitą vakarą atsidurti viešbutyje. O dar tą vakarą ir Pasaulio futbolo čempionato finalą per televizorių rodė. Įdomiai kartais likimas pakreipia reikalus.

Kelionė namo

Iki kelionės pabaigos buvo likusios dar keturios dienos, tačiau jau jaučiau, kad tuoj pabaiga. Žygis į 59-tąjį kvartalą tarsi buvo visos kelionės kulminacija, po kurios viskas jau buvo paprasčiau. Po sudėtingo gyvenimo gamtoje pradėjome grįžti į civilizaciją. Ir pirmoji to grįžimo diena buvo sudėtinga visiems. Daugiau nei pusė grupės apsinuodijo, ar pasigavo kažkokį virusą, tai su aukšta temperatūra visą dieną pragulėjo lovose. Man pačiam temperatūra siekė veik 38C, keliems siekė net 39, o simptomai kaip stipraus apsinuodijimo, tai smagu nebuvo. Nuolatinis pykinimas, viduriavimas, aukšta temperatūra gyvenant palapinėse net Arnoldui, manau, būtų jau daugiau nei linksmas nuotykis.

Kitą dieną viešbutyje palikę prasčiau besijaučiančius sutvarkėme dar vienas kapines. Nors tik dieną praleidom mieste, tačiau jau regis buvom grįžę į įprastinį miestietišką gyvenimą, tai kiek keista buvo grįžti į ne itin svetingą Sibiro gamtą. Tačiau kapinėse buvo vos keli lietuvių kapai, kuriuos sutvarkėme labai greit (įgavom patirties turbūt). Vėliau užsukom pas netoliese gyvenusias tremtines seseris, kurios vaikystėje pateko į Sibirą. Gaila, kad lietuviškai jau mokėjo vos kelis žodžius ir nieko gimtąja kalba nesuprato. Tačiau buvom priimti itin svetingai, išklausėme prisiminimų apie sunkiausius pirmuosius tremties metus, ir apie gyvenimą vėliau.

Vakare sėdome į traukinį ir pradėjome ilgą kelią namo. Vėl sustojome Maskvoje, šįkart tik pusdieniui. Apsilankėme ambasadoje, labai draugiškai pasišnekučiavome su LR ambasadoriumi A.Vinkumi. Regis jį sužavėjo mūsų atlikti darbai ir patirti nuotyčiai. Išgirdome tvirtą pažadą padėti šio projekto ekspedicijoms ir ateityje.

Įvažiavę į Lietuvą apie „Misijos Sibiras 2010“ dalyvius, grįžtančius iš sunkios kelionės, sužinojome iš Lietuvos radijo žinių. Keistas jausmas. Šalia Robertas vis klausinėjo, o gal žurnalistai visgi tokį ankstyvą rytą tingės eiti į stotį. Išgirdęs, kad jų greičiausiai bus, vis rengė planus, kaip tyliai pro juos prasmukti.

Likus kelioms minutėms iki kelionės pabaigos, paskutinį kartą subėgome į vieną kupė keliems atsisveikinimo žodžiams. Kelionė tikrai baigėsi. Netrukus išlipę iš vagono ragavome lietuvišką duoną ir vandenį. Pagaliau namie.

Kaip pasakė vienas, ankstesnių metų projekto dalyvis: „Ekspedicija baigėsi, o Misija tik prasideda“. Tikiuosi, kad kitoje projekto dalyje – susitikimuose su jaunimu Lietuvoje seksis taip pat gerai, kaip sekėsi dirbujantis ir keliaujant po atšiaurųjį Sibirą.